

דף קעה.

עין משפט א.

ח"מ סימן רנה סעיף ג

עיינ לעיל דף קעד : עין משפט ס

עין משפט ב.ג.

ח"מ סימן רנה סעיף ד

ד. ה. שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי ר, והיתומים אמרו פרענו אינם נאמנים שהרי לא אמר תנו, ורגילין היורשים להעלות על דעתן שמא טעה בהודאתו ש. אבל אם אמר תנו, ואמרו היתומים פרענו נאמנים ת ונשבעים היסת שפרעו.

* ו"א דבכל ענין נאמנים א לומר פרענו.

עין משפט ד.ה.

ח"מ סימן רנה סעיף ה

ה. ו. שכיב מרע שהודה שיש לפלוני בידו מנה, ואמרו היתומים שחזר ואמר לנו אבינו פרעתיו נאמנים ב בהיסת. אבל אם אמר השכיב מרע בהודאתו גם תנו, אינם נאמנים ג לומר שחזר ואמר לנו פרעתיו.

ר. מב"ב קע"ה ע"א, ורמב"ם פ"י מזכיה הלכה י, והיינו בהודאה גמורה ובפני אותו פלוני, באופן שלא נוכל לטעון עבורם שלא להשביע אמר כן. סמ"ע ס"ק ט"ו.

ש. כך פירש בסמ"ע ס"ק ט"ז דברי השו"ע מדוע אינם נאמנים.

ת. ואפי' בעל חוב היה קטן נאמנים לומר שפרעו לאפוטרופוס שלו. סמ"ע ס"ק י"ז.

א. הטור בשם הראב"ד, טעמו דמסתמא ידעו שחייבין הם מאחר שהודה בהודאה גמורה בפניו, וע"כ נאמנים לומר שנתנו לו. והש"ך בס"ק י"א מסיק דכן עיקר, ומיירי בהודאה גמורה להרמב"ם, או בתבעו והודה לו לטור.

ב. שם בגמ' ב"ב קע"ה ע"א אלא אי איתמר הכי איתמר. ואפי' חזר ואמר לנו פרעתיו קודם לכן. סמ"ע ס"ק י"ט.

ג. דוקא באמר לנו פרעתיו קודם לכן, אבל פרעתיו אח"כ נאמנים. סמ"ע ס"ק כ'. ואפי' כשלא טענו הם אנן טענינן להם פרעו אח"כ. ש"ך ס"ק י"ד.

עין משפט ו.

ח"מ סימן פא פעיף ב

ב. ג. טענת משטה רק בכריא^ד, אבל בשכיב מרע^ה שהודה אינו יכול לטעון משטה הייתי, שאין אדם משטה בשעת מיתה.

* וה"ה אחרים שהודו לו^ו או שתקו^ז לצואתו הוי כהודאה ולא יכולים לומר עשינו זה שלא להכעיסו.

עין משפט ז.

ח"מ סימן רנ פעיף א

א. מתנת שכיב מרע א"צ להקנותה בשום אחד מדרכי ההקנאה^ח, שדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין הם^ט.

* ואין חילוק בין ציוה לתת מיד לאחר מותו או שציוה ליורשיו ליתן לאחר זמן^י. אבל אם לא ציוה לתת דבר זה, אלא מינה אפוטרופוס ונתן לו

ד. בעיא דרבא והדר פשטא, בתרא קע"ה ע"א.

ה. וכל שהוא חולה ושוכב על מיטתו נקרא שכיב מרע, וכן אם הוא מסוכן אע"פ שהולך על רגליו, וכל שהודה בשעת מיתה אפי"ן קם על רגליו ותבעו חייב לשלם לו. כ"כ הב"י, אבל הש"ך בס"ק ז' חלק על הב"י וכתב דזה אינו, דאם קם על רגליו וכשתבעו אמר משטה נאמן בטענתו, ורק בלא אמר ומספקא לן בסתמא ע"ש. ובנתיבות בחידושים ס"ק ט'. כתב דהעיקר דלא כהש"ך.

ו. ואפי"ן הודה לו שלא בפני עדים לא נאמן בטענה של משטה במיגו שלא הודתי, שבודאי אדם לא משטה בשעת מיתה, והוי כמיגו במקום עדים, ש"ך ס"ק ח'.

ז. בתומים פסק דשתיקה לא הוי כהודאה, רק כשמצווה ליתן חפץ לאחרים בפני המערער ושתק הוי הודאה, כיון דדברי שכיב מרע כמסורין, דמי להקדש בפניו ושתק, אבל באופן אחר לא הוי שתיקה כהודאה. וגם בט"ז מסכים דלא הוי כהודאה.

והש"ך בס"ק ט' מחלק דבמקום שיש לומר שהוא אמת, כגון יש ללוי בידך, ושתק הוי הודאה, אבל במקום שהוא מטעם מחילה, לא מהני שתיקה להיות כמחילה. וכן אם אינו מדבר בלשון נוכח כגון שאומר כל שטרות שיש עלי המה פרועין לא מהני שתיקה, אבל בלשון נוכח ושותק הוי הודאה.

ח. מחלוקת ר"א, וחכמים ור"י ב"ב קנ"ו ע"א, והלכה כרבנן ור' יהושע וכך פסק רב נחמן. ב"ב קנ"א ע"א, וכן פסק הרמב"ם בפ"ח מזכיה הלכה ב'.

ט. ותיקנו חז"ל כך כדי שלא תיטרף דעתו. סמ"ע ס"ק א'. אם קרקעות הם הרי כאילו כתב לו שדי נתונה לך ומסר לו השטר, ואם מטלטלין הם שאינם נקנים בשטר, הרי הם כמסורין ליד המקבל המתנה ומטעם זה יכול להקנות השכיב מרע שטרי חוב שיש לו על אחרים, דדיבורו נחשב כאילו כתב לו קנה לך איהו וכל שיעבודה ומסר הכתב למקבל. סמ"ע ס"ג ק'.

י. מתשובת הרשב"א ח"ג סי' קכ"ה.

רשות לחלק כפי רצונם ועשייתם תהיה כעשייתו, י"א שאין בדבריו כלום שמיד שמת כ נפלו הנכסים לפני היורשים ונתבטלה מתנתו. וי"א דדבריו קיימין ל'.

עין משפט זז. חו"מ סימן לט סעיף א

א. המלוה את חברו בעדים, או שהודה בפני עדים שהוא חייב לו, הוא מלוה על פה, שאינו גובה מנכסים משועבדים.

אבל המלוה את חברו בשטר גובה ממשועבדים, אפי' לא כתב אחריות בשטר, דקימ"ל אחריות טעות סופר.

ב. אם יש עדים שקנו מידו על ההלוואה, אפי' לא נכתב שטר, גובה ממשעבדי.

חו"מ סימן קיא סעיף א

א. המלוה את חברו בע"פ אינו גובה אלא ממה שימצא ביד הלוה,

כ. ואז אין שייך לומר דדבריו ככתובין וכמסורין שגם אם כתובין הרי לא נתן לו בחייו כלום, וקודם הנתנה כבר נפלו לפני היורשים. סמ"ע ס"ק ד'. וי"א אלו הוא תשובת הרשב"א ח"א סי' תש"ד.
ל. מרדכי בשם הרשב"ם.

מ. משנה בתרא קע"א ע"א. כעולא שם.

נ. סנהדרין ט' ע"א ורש"י שם, ובתרא מ'. וכתב הסמ"ע ס"ק א' בשם הג"א דבהודאה לא מהני לגבות ממשעבדי גם בקנין אם לא שקנו מידו לפורעו לזמן ידוע. ולא אמרינן סתם קנין לכתיבה עומד בהודאה, והש"ך הביא מבדק הבית דמועיל הקנין גם בכה"ג.

ס. הטעם שאינו גובה מנכסים שמכר, משום הפסד לקוחות, שהם לא ידעו מההלוואה, דעדים בלא שטר לא עושים קול. אמנם כשהקנה לו בקנין בפני העדים אומרים שבעין יפה הקנה לו ואינו מקפיד שיוציאו קול וגובה ממשועבדים כדלקמן, ודוקא כשאותם עדים לפניו וזוכרים זמן הקנין, וה"ה גם במלוה בשטר שאינו גובה ממשועבדים אא"כ יש שטר ביד המלוה ונזכר בו זמן הקנין, שאז גובה מאותו זמן. כ"כ הסמ"ע. ודעת הש"ך שאין לחלק בין אותם עדים שראו הקנין, או עדים אחרים שידעו שהיה קנין. והש"ך האריך אי שעבודא דאורייתא או לא, והסיק שזה ספיקא דדינא. ובשבות יעקב סי' ט"ז האריך והעלה דהעיקר כהסוכרים דשיעבודא דאורייתא. ואף דפריעת בע"ח מצוה לא יורדים לנכסיו למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא. ועיין בקצות ס"ק א'.

ע. דחזקה שאדם לא מוציא כספו בחינם, עיין בסי' מ"ט סעיף ב'. ואפי' יודעים שלא התנה שיהיה באחריות, אומרים שטעות המוכר או המלוה הוא, ורק בערב או בהודאה לא אומרים ט"ס. נתיבות ס"ק ג'.

פ. מכתובות ק"ב ע"ב. ודלא כנ"י ברמ"א ורשב"ם בבתרא מ'.

אבל אינו טורף לא מלקוחות שקנו ממנו ולא ממתנות שנתן ^ז, אבל מכל מה שימצא בידו גובה בין קרקע בין מטלטלין ^ק אפי' קנאם אחר ההלואה.

א. ב. המלוה בשטר ^ר טורף מלקוחות וממקבלי המתנות שקנו וקיבלו ממנו קרקע אחר ההלואה, אפי' אם אינו מפורש בשטר ^ש האחריות. אבל אם פירש בשטר שהלוה לו על תנאי שלא יטורף מלקוחות ולא ממקבלי מתנות תנאו קיים ^ח ואינו טורף מהם.

ח"מ סימן לט סעיף א
עיין לעיל עין משפט ח

עין משפט ט.

דף קעה:

ח"מ סימן מט סעיף א

עין משפט א.

א. הוציא עליו ^א כתב ידו שחייב לו, גובה מנכסים ^ב בני חורין, בין בכתב ידו וחתם למטה, בין בכתב יד אחר וחתם ^ג למטה. וה"ה בכתב

צ. ממשנה בתרא רע"ה ע"א. וגם ממתנה דאם לא היה עושה לו נחת רוח לא היה נותן לו וא"כ הוי כמכרו. סמ"ע ס"ק א'.

ק. ממה שאמרו בבתרא שם קנ"ז ע"א אפי' מגלימא דעל כתפיה.

ואם שיעבד נכסיו בלי הסכמת אשתו, והם משועבדים לכתובתה דינו כמו במכר. ב"י בשם בעל התרומות. ועוד שם באשה שנתן לה אחר או בעלה קרקע קודם שלוה, אף שהבעל אוכל מזה פירות אין הבעל חוב גובה מהם ועיין בסי' צ"ז סעיף כ"ה. סמ"ע ס"ק ב'.

ר. ה"ה אם הודה בפני עדים וציוה לכתוב שטר, כ"כ הש"ך בס"ק ב' בשם בעה"ת.

ש. ממציעא ט"ו ע"ב, דאיפסקא הלכתא דאחריות טעות סופר, דלא שדי איניש זוזי בכדי. ת. דכל תנאי שבממון תנאו קיים כ"כ התוס' במציעא י"ד ע"א ד"ה שעבוד.

א. ממשנה בתרא קע"ה ע"ב.

ב. ואפי' למ"ד שיעבודא דאורייתא, מ"מ היות ואין לו קול אינו טורף ממשועבדים, סמ"ע ס"ק א'.

ג. טור בשם הרמב"ן, וראייה מדתנן בגיטין פ"ו ע"א כתב בכתב ידו ואין עליו עדים כשר. ומפרש בירושלמי דג' גיטין הללו גובין מבני חורין.

וה"ה אם כתב בראש השיטה וחתום באותה שיטה עצמה דכשר, כך הכרעת הש"ך בס"ק ב' שהביא מחלוקת בזה.

ידו ולא חתם, אלא כתב אני ד' פלוני חייב לך מנה.

א. ב. בכתב יד אחר ה' צריך שחתימתו תהיה למטה ולא למעלה, ובכתב ידו אפי' חתימתו למעלה מהני.

* ג. כתב בכתב ידו: חתימת ידי דלמטה תעיד עלי כמאה עדים ו' דינו כשאר כתיבת ידו.

ח"מ סימן לט סעיף א

עיין לעיל דף קעה. עין משפט ח

ח"מ סימן קכט סעיף ד

עין משפט ב.

ד. ה. ערב היוצא לאחר חיתום שטרות, דהיינו לאחר שחתמו העדים בשטר, כתב ואני ערב ז', וניכר שכתב ידו הוא, או שהעדים מעידים עליו שזה כתב יד הערב, י"א ה' שמשמעבד בלא קנין לגבות ממנו מבני חורין. וי"א דאינו משמעבד אלא בקנין ט'.

ולהרמב"ם אפי' ערב היוצא קודם חיתום שטרות י' צריך קנין, כל שלא נכנס ערב אלא לאחר מתן מעות.

ד. ואפי' לא כתב שמו אלא כתב אני חייב לפלוני כך וכך, כיון שהוא כתב ידו חייב, ולכן הפיתקאות שהשותפין מוציאים זע"ז הואיל והוא כתב ידם אע"פ שאין חתימה כלל גובין בו מבני חורין.

אבל אם טוען על כתב ידו שלא כתבו רק לטופס בעלמא, כתב הריטב"א בשם רבותיו דנאמן, אבל בשותפין שאני כיון שנהגו בכך אינו נאמן, ש"ך ס"ק ד'.

ה. דשמא חתם שמו בראש המגילה, ומצאו אחר וכתב תחתיו, אבל כשהכל כתב ידו אין לחשש לזיוף. ואפי' כשאינו טוען כך אנו טוענים לו, סמ"ע ס"ק ב'.

ו. פ"י ואינו גובה בו ממשעבדי סמ"ע ס"ק ד'.

ז. לשון הטור ממשנה בתרא קל"ה ע"ב.

ח. טור בשם הראב"ד. וכ"כ הרמב"ן מכתרא קע"ה ע"ב.

ט. טור בשם הרמ"ה בכתרא פ"י סי' קנ"ד. והקשה בספר לחם משנה פ"א ממכירה מסי' מ' דאדם יכול לחייב עצמו בלא קנין. ועיין בש"ך ס"ק י"א מה שיישב בזה.

י. ואפי' כתב לו שטר בפני עצמו, כל שלא נתן לו רק בתורת ערבות דהיינו אם לא יפרענו יהיה שטר זה עליו לא מהני להרמב"ם, שמצריך קנין דוקא. סמ"ע ס"ק י"ד.

אבל אם נתן שטר בפירושו על עצמו שלא יהיה לו שום דין ודברים רק עליו בודאי חייב. נתיבות ס"ק ד' בחידושים.

עין משפט ג.

ח"מ סימן קכט פעיף א

א. אחר שהלוהו ^ב אמר לו אחר אני ערב, או שתבע את חבירו בדין ואמר לו אחר הנח לו ^ל ואני ערב, או שהיה חונק חבירו בשוק ליתן לו חובו ואמר לו להניח לו ואני ערב, אין הערב חייב כלום, ואפי' אמר כן בפני בי"ד ^מ אלא א"כ קנו מידו ^י שהוא ערב בממון זה בין בפני בי"ד בין בינו לבין המלוה הרי זה נשתעבד.

* אדם שפרע למלוה בציווי ^ס הלוה חייב לשלם לו מה שנתן למלוה.

* האומר לחבירו אני ערב לך בעד יום אחד אינו כלום ^ע.

עין משפט ז.ז.

ח"מ סימן תי פעיף לה

לח. לח. החופר בור בר"ה ונפל עליו שור והרגו בעל השור פטור, ואם מת השור נוטל בעל השור דמי שורו מיורשי בעל הבור ^פ שמת.

ב. רמב"ם פכ"ה ממלוה הלכה א' והוא מבתרא. קע"ו ע"א וע"ב.

ל. פירוש הנח לו עתה ואם לא יתן לך לאחר זמן אני אתננו לך. אבל אם פוטר על פיו לגמרי שאמר לו הנח ואני אתן לך הוי כערב בשעת מתן מעות כמבואר בסעיף ג'. סמ"ע ס"ק ב' וכן משמע בהדיא מתשובת הרשב"א שהביא הב"י בסי' קכ"ו. ש"ך ס"ק א. מ. ופי' הרמב"ם שבי"ד עשו אותו ערב כמ"ש בסעיף ב' שאני, אבל כאן בי"ד לא עשו אותו רק הוא אמר כן בפניהם.

ג. שם בגמ'. ואין זה אסמכתא למלוה, דמכח הנאמנות שהאמין לו ולא תבעו ללוה בשבילו גמר ומקנה, רק שאינו גומר באמירה לחוד בלא קנין ט"ז.

והאפי' בינו לבינו בלא עדים דלא איברו סהדי אלא לשקרי כמ"ש בסי' קפ"ט ובסי' קצ"ה. ס. היינו שאמר לו הלוה ערבני, ודלא כהסמ"ע בס"ק ג' כ"כ הש"ך בס"ק ג'.

ע. מתשובת הרשב"א ח"א סי' אלף קמ"ח וביאר שם שלא ביאר לו על מה נעשה ערב יום אחד ואין כאן ערבות של ממש.

ואם אדם כתב בכתב ידו כל מי שיתנדב להלוות לפלוני כך וכך ממון אני נכנס עבורו ערב קבלן, כתב במהרשד"ם סי' ל"ח שאין זה ערבות כיון שלא אמר בלשון ציווי תן לו, ודמי למי שאמר כל הזן אינו מפסיד. אבל מדברי הביאורים בס"ק א' משמע דהוי ערב. נתיבות א' בחידושים גם בספר פעמוני זהב כתב שדעת המהרשד"ם במחלוקת שנויה.

ועוד שם כתב דאם הלוה פרע פעם אחת ההלוואה ושוב לקח הלוואה ממנו שוב, גם הערב נפטר ואינו משועבד להלוואה שניה ופשוט הוא.

פ. מברייתא בערכין ז' ע"א, ורמב"ם סוף פי"ב מנזקי ממון.